

49 שנתתי לך לשומר, ואמר לו השומר, השור מת. והוא – והאמת היא
50 שלא מת השור, אלא שנשבר או נשקה או נגנב או אבד. או שטען
51 נשבר, והוא שמת או נשקה או נגנב או אבד. או שטען נשקה,
52 והוא שמת או נשבר או נגנב או אבד. או שטען נגנב, והוא שמת
53 או נשבר או נשקה או אבד. או שטען אבד, והוא שמת או נשבר
54 או נשקה או נגנב. ועל כל טענות שקר אלו אמר לו בעל השור
55 משביעך אני שכך היה, ואמר השומר אמן, ולאחר מכן הודה
56 שנשבע לשקר, פטור השומר מקרבן שבועה. כיון שאף אם היה
57 מודה בזה שפטר את אירע לשור, היה נפטר מתשלומין, שהרי שומר
58 חנם פטור בגניבה ואבידה באונס, ואין זו שבועת כפירת ממון.
59 המשנה מבארת אופן נוסף ששומר ואין זו שבועת כפירת ממון.
60 לשומר חנם, היכן שור, ואמר לו השומר אני יודע מה אהה סח
61 (ומדבר), שהרי לא נתת לי את שורך לשומר. והוא – והאמת היא,
62 שהוא אכן קיבל את השור לשומר, אלא שהשור מת, או נשבר או
63 נשקה או נגנב או אבד. אמר לו בעל השור משביעך אני שלא
64 קיבלת את שורי לשמירה, ואמר השומר אמן, ולאחר מכן הודה
65 שנשבע לשקר, פטור מקרבן. מאחר ואף אם היה מודה במה שאירע
66 לשור, היה נפטר מתשלומין, שהרי שומר חנם פטור בגניבה ואבידה
67 ובאונס, ואין זו שבועת כפירת ממון.
68 המשנה עוברת לבאר כאלו אופנים שומר חנם חייב קרבן שבועה:
69 אמר לשומר חנם, היכן שורי, ואמר לו אבד. אמר לו בעל השור
70 משביעך אני שכך היה, ואמר השומר אמן. והעדים מעידים אותו
71 שאכלו. משלם השומר לבעלים את הקרן – דמי השור. ואם השומר
72 הודה מעצמו שאכלו, שלא באו עדים על כך, משלם קרן, והוא מש –
73 ומוסיף לו את דמי חמישית השור, וצריך להביא קרבן אשם. מאחר
74 ולפי האמת הוא חייב לשלם, שהרי הוא עצמו אכלו, ואילו לפי
75 טענתו שהשור אבד, היה נפטר מלשלם, הרי זו שבועת כפירת ממון,
76 וחייב עליה קרבן.
77 המשנה מבארת אופן נוסף ששומר חנם חייב קרבן שבועה: אמר
78 לשומר חנם, היכן שורי, ואמר לו נגנב. אמר לו משביעך אני שכך
79 היה, ואמר השומר אמן. והעדים מעידים אותו שנגנבו. משלם
80 השומר תשלומי כפל, כדן טוען טענת גנב. ואם לא באו עדים, אלא
81 השומר הודה מעצמו שנגנבו, משלם קרן והוא מש, וצריך להביא קרבן
82 אשם. מאחר ולפי האמת הוא חייב לשלם, שהרי הוא עצמו גנבו,
83 ואילו לפי טענתו שהשור נגנב, היה נפטר מלשלם, הרי זו שבועת
84 כפירת ממון, וחייב עליה קרבן.
85 המשנה מבארת את דינו של גנב ושאינו שומר: אמר לאחד פשוט,
86 היכן שורי שנגנבה, והוא אומר, לא נגנבה. והעדים מעידים אותו
87 שנגנבו, משלם תשלומי כפל. ואם טבח את השור וזכר – או מכרו,
88 משלם תשלומי ארבעה וחמשה – אם היה זה שה, משלם דמי
89 ארבעה כבשים לבעלים, ועל שור משלם חמשה.
90 המשנה מבארת את דינו של גנב שהודה: גנב שראה עדים
91 שפושטין – שמתקרבין ופאין לבית דין להעיד עליו, וקדם
92 הוא לבית דין ואמר אכן נגנבה את השור, אכל לא טבחתי ולא
93 מכרתי אותו. אינו משלם אלא קרן, ופטור מתשלומי כפל ותשלומי
94 ארבעה וחמשה, שמודה בקנס פטור.
95 המשנה מבארת כאלו אופנים אין השואל מתחייב קרבן שבועה:
96 אמר בעל השור לשואל, היכן שורי שהשאלתי לך, ואמר לו
97 השואל,

1 לבל מגלגלין – על כל מחויבי השבועה מגלגלים שבועות נוספות,
2 חוץ משביר הנשבע שבעל הבית עדיין לא נתן לו את שכרו, שאין
3 מגלגלין עליו שבועות נוספות, לפי שמעיקר הדין ראוי להאמינו ללא
4 שבועה, כיון שבעל הבית טרוד בפועליו ואינו זוכר אם שילם
5 לשכירו, והתבאר לעיל (מב), שתיקנו שבועה זו רק כדי להפיס את
6 דעת בעל הבית, אך אין ראוי שמחמת כן יגלגלו על השכיר שבועות
7 נוספות. רב הווא אמר, לבל אין בית דין מקילין, אלא מחמירים
8 עליהם לגלגל עליהם שבועות, חוץ משביר, דמקילין, ואין מגלגלים
9 עליו שבועות אחרות.

10 מבררת הגמרא: מאי בינייהו – מה החילוק בין דברי רב הווא לדברי
11 רב חסדא, הרי לדברי שניהם אין מגלגלים שבועה על שכיר. מבארת
12 הגמרא: איכא בינייהו, לפתוח לו – לומר לתובע שיגלגל על
13 הנתבע שבועות נוספות, רב הווא אמר לכל מגלגלין, והיינו
14 שהדיינים עצמם אומרים לבעל דין שהוא יכול לגלגל על חבירו
15 שבועות נוספות, ואילו רב חסדא שאמר לכל אין מקילין היינו שאם
16 ביקש הבעל דין לגלגל על חבירו שבועה, מחייבים את הנתבע
17 בשבועה זו ואין מקילין עליו לפוטרו ממנה. אך אין הדיינים עצמם
18 אומרים לו לגלגל.

19 שנינו במשנה: והשביעית משמטת כו' את השבועה; כלומר,
20 המחויב שבועה לחבירו ועברה עליו שביעית, נפטר משבועתו.
21 מבררת הגמרא: מנהני מילי, אמר רב גידל, אמר רב, דאמר קרא
22 'וזה דבר השמטה' (דברים טו א), ומלשון 'דבר' יש לתלמוד שאפילו
23 דיבור – שבועה, שאינה אלא דיבור, שביעית משמטת.

הדרן עלך כל הנשבעין

פרק שמיני - ארבעה שומרין

24
25
26 בתורה (שמות כב ו-ז) התבאר דינם של ארבעת השומרים. כפי
27 שיתבאר להלן, יש אופנים שבהם שומר שנשבע לשקר, חייב קרבן
28 שבועה. משנתנו מבארת את דין ארבעת השומרים, הן לענין חיוב
29 תשלומים, והן לענין חיוב קרבן שבועה: ארבעה שומרין הן שנאמרו
30 בתורה, שומר חנם – שאינו נוטל שכר על שמירתו. והשואל חפץ
31 מחבירו, ואינו משלם לו על כך. נושא שקר – שומר שנטול שכר על
32 שמירתו. והשוכר חפץ מחבירו בתשלום.
33 המשנה מבארת תחילה את אופני החיוב והפטור של ארבעת
34 השומרים, לענין תשלום: שומר חנם נשבע על הכל – על כל מה
35 שאירע לבהמה, נשבע הוא שלא פשע בשמירתה, ונפטר בכך
36 מלשלם. והשואל משלם את הכל – על כל מה שאירע לבהמה, חייב
37 הוא לשלם. הנושא שקר וכן השוכר, נשבעין על השבועה – אם
38 נשברה הבהמה, וכן על השבועה – אם נלקחה הבהמה בשבי, וכן
39 על המטה – אם מתה הבהמה. על כל אלו נשבעים הם, ונפטרים
40 מלשלם. ומשלמין את ההבירה ואת הגניבה – אם אבד החפץ או
41 נגנב, חייבים הם לשלם.

42 בתורה (ויקרא כב כה) מבואר, ששומר שטען טענת שקר כדי להיפטר
43 מתשלום, ונשבע על כך, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, מלבד דמי
44 החפץ שחייב לשלם לבעל הפקדון, חייב גם לשלם לו חומש, וכן
45 צריך להביא קרבן אשם על שנשבע לשקר. כפי שיתבאר להלן, אין
46 חיוב קרבן זה אלא כאשר השומר פוטר את עצמו מתשלום ממון על
47 ידי שבועתו. המשנה מבארת את האופנים בהם השומר חנם אינו
48 מתחייב קרבן שבועה: אמר בעל השור לשומר חנם, היכן שורי

המשך ביאור למס' עבודה זרה ליום רביעי עמ' א

7 שהקב"ה זועם על עוונות הציבור, ולכן יכולים לעמוד לפניו.
8 הגמרא ממשיכה בביאור הפסוק בתהלים: תגו רבגן, אל זועם ככל
9 יום, וכמה זעמו של הקב"ה, רגע, וכמה הוא שיעור רגע, אחת
10 מחמש ריבוא ושלושת אלפים ושמונה מאות וארבעים ושמונה
11 משעתי, זו היא רגע, ואין כל בריה יכולה לכזו ולדעת מתי היא
12 אותה רגע, חוץ מבלעם הרשע, דכתיב ביה (במדבר כד טו)

1 סתירה נוספת בפסוקים בענין הנהגת הקב"ה: רב פפא רמי, בתיב
2 (תהלים ז י) 'אל זועם ככל יום, ותיב (מזמור טו א) 'לפני זעמו מי
3 זעמו', וקשה, הרי הוא זועם בכל יום ומכל מקום אנו עומדים לפניו.
4 מתרצת הגמרא: לא קשיא, כאן בתיב כאן בצבור – כשהקב"ה
5 זועם על יחיד אין מי שיכול לעמוד לפני זעמו, אך ציבור יכולים
6 לעמוד בפני זעם הקב"ה, ומה שנאמר 'אל זועם בכל יום' הכוונה

1 עֲלֶיהָ קָרְבַּן חֲטָאת הַבֵּא מִשּׁוֹם שְׁבוּעַת בִּיטוּי.
 2 וְאִי אִיתָמַר בְּהָא - ואם היו נחלקים רק לענין שבועת השומרים, היינו
 3 אומרים שדווקא בְּהָא קָאָמַר שְׁמוּאֵל שִׁפְטוֹר, משום שבית דין
 4 משביעים אותו, וכדברי רבי אמי, אֲבָל בְּהָךְ - לענין שבועה שזרק
 5 פלוני חפץ לים, אִימָא מוֹדָה לֵיה שְׁמוּאֵל לְרַב שְׁחִיב קָרְבַּן, מאד
 6 ונשבע מעצמו, לפיכך צָרִיכָא - צריך היה להשמיענו את מחלוקתם
 7 בשני המקומות.
 8 הגמרא עוברת לדון בדברי רבי אמי: גוֹפָא - נשוב לעצם דברי רבי
 9 אמי ונבאר אותם, אָמַר רַבִּי אָמִי, כֹּל שְׁבוּעָה שְׁתַּדִּינִין מִשְׁבִּיעִין
 10 אוֹתָהּ וְהוּא נִשְׁבַּע לְשָׁקֵר, אִין כְּהָ חִיּוּב קָרְבַּן חֲטָאת, הַבֵּא מִשּׁוֹם
 11 שְׁבוּעַת בִּיטוּי. שְׁנַאָמַר (ויקרא ה ד) 'אִו נָפֶשׁ בִּי תִשָּׁבַע לְכַפֵּא
 12 בְּשִׁפְתֵיךָ', ומהלשון 'כי תשבע', משמע שדווקא באופן שנשבע
 13 מִעַצְמוֹ חִיּוּב קָרְבַּן, ולא כאשר השביעהו בית דין. והטעם שדורשים
 14 'כי תשבע' מעצמו, הוא כְּדִרְיֵשׁ לְקִישׁ, דְּאָמַר רִישׁ לְקִישׁ, הלשון

15 'כִּי', מִשְׁתַּמֵּשׁ בְּתוֹרָה בְּאֲרַבְעָא לְשׁוֹנוֹת, פעמים בלשון 'אי' - אם,
 16 פעמים בלשון 'דְּלָמָא' - שמא, פעמים בלשון 'אָלָא', ופעמים בלשון
 17 'דְּהָא' - שהרי. והפסוק 'כי תשבע' מתפרש בלשון 'אי', כלומר אם
 18 תשבע, דהיינו מעצמו, ולא שבועת הדיינים שהיא בעל כרחו.
 19 הגמרא חוזרת לדון במחלוקת רב ושמואל, ומביאה את דעת רבי
 20 אלעזר: רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, כּוֹלֵן פְּטוּרִין מִקָּרְבַּן שְׁבוּעַת הַשּׁוֹמְרִין,
 21 וְאוֹלָם חֵיִבִּין מִשּׁוֹם שְׁבוּעַת בִּיטוּי, כשיטת רב המבוארת לעיל. חוץ
 22 מֵהַאֲוֹפֵן שְׁטוּעַן אִינִי יוֹדַע מָה אָתָּה סָח, דְּשׁוֹאֵל - ששנינו לגבי
 23 שואל, וכן חוץ מטענת גְּנִיבָה וְאִבִּידָה, דְּנִוְשָׂא שְׁכָר וְשִׁבְשׁוּכָר -
 24 ששנינו לגבי שומר שכר והשוכר, שבהם שנינו במשנה שְׁהוּא חֵיִיב,
 25 אותו חיוב היינו קרבן שבועת הפיקדון, שְׁהָרִי כְּפָרוּ מִמּוֹן - שעל ידי
 26 שבועתם, רצו להיפטר מחיוב ממון, ושבועתם נחשבת שבועת כפירת
 27 ממון.

59
60
61
62
63
64
65
66
67
68
69
70
71
72
73
74
75
76
77
78
79
80
81
82
83
84
85
86
87
88
89
90
91
92
93
94
95
96
97
98
99
100
101
102
103
104
105
106
107
108
109
110
111
112
113
114
115
116

גמרא

שנינו במשנה: 'ארבעה שומרין הן, רב נחמן מברר כדברי מי שנתנה משנתינו. מברר רב נחמן: מאן תנא - מי הוא התנא ששנה במשנתינו את דין ארבעה שומרין. ומשיב: אמר רב נחמן אמר רבה בר אבונה, רבי מאיר היא.

מלשון הגמרא משמע, שהשאלה היתה מי הוא התנא הסובר שיש ארבעה מיני שומרים. רבא תמה על זה: אמר ליה רבא לרב נחמן, מי איפא תנא דלית ליה ארבעה שומרין - וכי יש תנא החולק על כך שארבעה שומרין נאמרו בתורה. אמר ליה רב נחמן לרבא, הכי קאמרינא לך - במה ששאלתי מאן תנא ארבעה שומרין, כך היתה כוונתי, מאן תנא דאמר שוכר בנושא שכר דמי - מי הוא התנא ששנה את משנת 'ארבעה שומרין', שמבואר שם שדינו של שוכר הוא כשומר שוכר. ועל כך (אמר רב נחמן) אמר רבה בר אבונה, רבי מאיר היא.

מקשה הגמרא על דברי רבה בר אבונה: והא רבי מאיר איפכא שפמעין ליה - והלא בברייתא מבואר שרבי מאיר טובר להיפך, ששוכר דינו כשומר חנם, (דתנן) [דתניא] שוכר ביצד משלם, רבי מאיר אמר, בשומר חנם ופטור מגניבה ואבידה, רבי יהודה אמר, בנושא שכר חייב בגניבה ואבידה. ומבואר בברייתא, שלדעת רבי מאיר שוכר הרי הוא כשומר חנם. מתרצת הגמרא: רבה בר אבונה איפכא תני - גרס להיפך בלשון הברייתא, 'רבי מאיר אומר בנושא שכר, רבי יהודה אומר כשומר חנם'.

שנינו במשנה 'ארבעה שומרין הן. מקשה הגמרא: הני ארבעה הוו - וכי ארבעה שומרין הן, והלא שלשה הוו, שהרי דינו של שוכר שה לדינו של אחד מהם. מיישבת הגמרא: אמר רב נחמן בר יצחק, אכן ארבעה שומרין הן, ודיניהן שלשה - אמנם לענין דין, אינם חלוקים אלא לשלשה.

שנינו במשנה, אמר לשומר חנם כו'. היכן שורי כו'. אמר לאחד בשוק כו'. אמר לשומר כו'. היכן שורי אמר לו איני יודע מה אתה סח כו'. ובכולן פטור מקרבן שבועה. הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים, מאיזה קרבן שבועה הם פטורים: אמר רב, וכולן - כל הפטורים ששינו במשנתינו, פטורין מקרבן שבועת השומרין, ואולם תריבין הם קרבן שאתא משום שבועת ביטוי שנשבעו לשקר. ושמואל אמר, אף פטורין הן משום שבועת ביטוי.

מבררת הגמרא: במאי קמפלגי - באיזו סברא נחלקו רב ושמואל. מבארת הגמרא: שמואל סבר, ליתא בלהבא - מאחר ושבועה זו אי אפשר להישבע להבא, כגון שהבהמה תמות או שלא תמות, שאין בידו לקיים זאת. לפיכך אף כאשר נשבע כן לשעבר, אינו חייב קרבן. ורב סבר, איתיה בלאו והן - מאחר ואפשר להישבע שבועה זו גם בלאו, וגם בהן, כגון שנגנבה ושלא נגנבה, לפיכך חייב קרבן.

שואלת הגמרא: והא איפליגי בה חדא זימנא - והלא כבר נחלקו רב ושמואל פעם אחת בדבר זה, דאיתמר, מי שנשבע שבועה שזרק פלוני צרור [חתיכה עפר] לים, או שבועה שלא זרק פלוני צרור לים, רב אמר, חייב קרבן שבועה, ושמואל אמר פטור. ומבארת הגמרא את מחלוקתם: רב אמר חייב, משום דאיתא - שישנה בלאו והן, כגון שזרק או שלא זרק, ושמואל אמר פטור, משום דליתא - שאינה בלהבא, שהרי אין אותו פלוני ברשותו, לזרוק או לא לזרוק. ולפיכך אין זו שבועת ביטוי, להתחייב עליה קרבן. ומאחר שכבר נחלקו בזה רב ושמואל פעם אחת, לשם מה הוצרכו להשמיענו את מחלוקתם פעם נוספת.

משיבה הגמרא: צריכא - צריך היה להשמיענו את מחלוקתם בשני המקומות. דאי אשמעין פהא - שאם היו נחלקים רב ושמואל רק לענין שבועה שזרק פלוני צרור לים, היינו אומרים שדווקא פהא קאמר רב שחייב, משום דמנפשיה קמישבתע - שנשבע מעצמו, שלא על פי בית דין, אכל פהא - לענין שבועת שומרים, רבי דינא משבעי ליה - שבית דין משביעים אותו, אימא - היינו אומרים שמודי ליה רב לשמואל שפטור מקרבן, בדרבי אמר, דאמר רבי אמר, כל שבועה שהדיינים משבעין אותה, והוא נשבע לשקר, אין תריבין

השור מת, והוא - והאמת היא שהשור נשבר, או נשבה או נגנב או אכר. או אם טען שהשור נשבר, והוא שמת, או נשבה או נגנב או אכר. או אם טען שהשור נשבה, והוא שמת, או נשבר או נגנב או אכר. או אם טען שהשור נגנב, והוא שמת, או נשבר או נשבה או אכר. או אם טען שהשור אכר, והוא שמת, או נשבר או נשבה או נגנב. אמר לו בעל השור משביעך אני שכן היה, ואמר השואל אמן, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, פטור מקרבן שבועה. מכיון שבין לפי טענתו, ובין לפי האמת הוא חייב בתשלומים, שהרי שואל חייב בגניבה ואבידה ובאונס, לפיכך אין זו שבועת כפירת ממון.

המשנה מבארת באלו אופנים חייב השואל קרבן שבועה: אמר לשואל, היכן שורי שהשאלתי לך, אמר לו איני יודע מה אתה סח [ומדבר], שהרי לא השאלתי לי את שורך, והוא - והאמת היא שאכן השאיל לו את השור, אלא שמת השור, או נשבר או נשבה או נגנב או נאכר. אמר לו בעל השור משביעך אני שלא שאלת ממני את שורי, ואמר השואל אמן, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, תייב השואל קרבן שבועה. מאחר ולפי האמת אירע דבר המחייבו לשלם, שהרי שואל חייב בגניבה ואבידה ובאונס, ואילו לפי טענתו היה נפטור מלשלם, הרי זו שבועת כפירת ממון.

המשנה מבארת באלו אופנים שומר שוכר והשוכר פטורים מקרבן שבועה: אמר לנושא שכר והשוכר [ו-א לשוכר], היכן שורי שנתתי לך לשומר או שהשכרתי לך, ואמר לו שהשור מת, והוא - והאמת היא שנשבר או נשבה. או אם טען שהשור נשבר, והוא שמת או נשבה. או אם טען שהשור נשבה, והוא שמת או נשבר. או אם טען שהשור נאכר, או אם טען שהשור נגנב. אמר לו בעל השור משביעך אני שכן היה, ואמר אמן, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, פטור הוא מקרבן שבועה. מאחר שבין לפי טענתו ובין לפי האמת, דינו אחד, נמצא שלא נפטור ממנו על ידי שבועתו, ואין זו שבועת כפירת ממון.

המשנה מבארת באלו אופנים שומר שוכר והשוכר חייבים קרבן שבועה: אם אמר לו השומר שוכר או השוכר, שהשור מת, או נשבר או נשבה, והוא - והאמת היא שנגנב או אכר, ואמר לו בעל השור משביעך אני שכן היה, ואמר אמן, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, תייב הוא קרבן שבועה. מאחר ולפי האמת, אירע דבר המחייבו לשלם, שהרי שומר שוכר והשוכר חייבים בגניבה ואבידה, ואילו לפי טענתו היה נפטור מלשלם, שהרי פטורים הם באונסים, הרי זו שבועת כפירת ממון.

המשנה מבארת אופן נוסף ששומר שוכר והשוכר פטורים מקרבן שבועה: אם אמר לו שהשור אכר או נגנב, והוא - והאמת היא שמת השור, או נשבר או נשבה, ואמר לו בעל השור משביעך אני שכן היה, ואמר אמן, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, פטור הוא מקרבן שבועה. מאחר ולפי האמת, אירע דבר הפטור מתשלומין, שהרי שומר שוכר והשוכר פטורים באונס, ואילו לפי טענתו הוא חייב בתשלומין, שהרי חייבים הם בגניבה ואבידה, נמצא שלא בא לפטור עצמו ממנו על ידי שבועתו, ואין זו שבועת כפירת ממון.

המשנה מבארת כלל אימתי יש חיוב של קרבן שבועה: זה הקלל, כל המשנה מחובה לחובה - באופן שבין לפי האמת ובין לפי טענתו, הוא מתחייב לשלם. [וכן המשנה מפטור לפטור - באופן שבין לפי האמת ובין לפי טענתו, הוא נפטור מלשלם, [וכן המשנה מפטור לחובה - באופן שלפי האמת הוא פטור מלשלם, וטוען טענה המחייבת אותו, ונשבע עליה, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, פטור מקרבן שבועה. אמנם המשנה מחובה לפטור - באופן שלפי האמת הוא חייב לשלם, וטוען טענה הפוטרת אותו, ונשבע עליה, ולאחר מכן הודה שנשבע לשקר, תייב קרבן שבועה.]

המשנה מבארת כלל נוסף אימתי יש חיוב של קרבן שבועה: זה הקלל, כל הנשבע לחקל על עצמו - באופן שלפי האמת היה חייב, ואילו לפי טענתו הוא פטור את עצמו מלשלם, תייב קרבן שבועה. אמנם הנשבע להחמיר על עצמו - באופן שלפי האמת היה פטור, ולפי טענתו הוא מחייב את עצמו בממון, פטור מקרבן שבועה.